

Сучасні англійські неологізми та способи їхнього перекладу українською мовою

Наше дослідження присвячене вивченню неологізмів сучасної англійської мови, а також їх перекладу. Особливий інтерес до проблем неології обумовлений важливою роллю неологізмів, як дзеркала мовного розвитку, яке відображає пристосування мови до умов її розвитку, які змінюються під впливом зовнішніх факторів. Тому на лексико-номінативну діяльність впливають культурно-історичні та соціально-політичні умови життя та діяльності мовного суспільства. Тему досліджували такі вчені як Ю.А. Зацний, Л.С. Бархударов, Я.І. Рецкер, Л.І. Борисова, Б.Н. Клімзо.

Актуальність нашого дослідження обумовлена необхідністю вивчення нової лексики, як засобу відображення змін, які відбуваються в сучасній лінгвокультурі під впливом таких соціально значимих факторів, як комп'ютеризація, інформатизація, глобалізація і т. ін.

Опираючись на визначення, запропоноване О.О. Селівановою, неологізм – це слово чи сполука, використані мовою в певний період на позначення нового або вже наявного поняття або в новому значенні й усвідомлюються як такі носіями мови. Неологізми належать до пасивного словникового складу мови, але з часом засвоюються нею й переходять до загальноживаної лексики, утративши свій статус неологізма [1: 417].

Керуючись класифікацією, запропонованою В.І. Заботкіною, у вокабулярі неологізмів можна виділити:

1. Власне неологізми (новизна форми поєднується з новизною змісту): *audiotyping* – аудіодрукування, *bio-computer* – комп'ютер, що імітує нервову систему живих організмів, *thought-processor* – комп'ютер, що логічно будує та розвиває ідеї.

2. Трансномінація, що поєднує новизну форми слова зі значенням, що вже передавалося раніше іншою формою: *sudser* – мильна опера, *big C* (мед.) – рак.

3. Семантичні інновації або переосмислення (нове значення позначається формою, що вже існувала в мові): *bread* – гроші, *drag* – нудьга [2: 17].

Процеси утворення нових термінів, що відбуваються в сучасній мові наукового спілкування, пов'язані з появою нових наукових ідей і напрямків досліджень, розробкою нової техніки, створенням нових технологічних процесів. З цієї причини нові терміни, відсутні в словниках, звичайно, є носіями найбільш важливої для одержувача повідомлення інформації, з метою отримання якої й проводиться обробка іноземного тексту. Найбільш інтенсивне поповнення термінологічного складу мови відбувається за рахунок наступних процесів:

1. Афіксації, тобто утворення нових термінів, що складаються з одного слова, шляхом додавання до кореневих слів, запозичених з грецької й латинської мов префіксів і суфіксів.

2. Утворення нових однослівних термінів шляхом словоскладання, за якого два або більше слова або терміна (або їх основи) утворюють один новий термін.

3. Конверсії слова або терміна, за допомогою якої з існуючого слова або терміна утворюється новий термін, що належить до іншої частини мови.

4. Прямих запозичень слів із грецької й латинської мов.

5. Скорочення слова шляхом видалення літер або злиттям двох слів у одне.

6. Комбінації двох або більше із перерахованих вище способів.

7. Утворення складних термінологічних груп шляхом додавання уточнюючих лівих і правих (прийменикових) визначень до вихідного терміна [3: 121].

Неологізми належать до безеквівалентної лексики. Говорячи про безеквівалентну лексику, маються на увазі лексичні одиниці (слова та стійкі словосполучення) однієї із мов, що не мають як повних, так і часткових еквівалентів серед лексичних одиниць іншої мови. Необхідно підкреслити, що термін «безеквівалентна лексика» ми лише вживаємо за відсутності відповідності тієї чи тієї лексичної одиниці в словниковому складі іншої мови. Неправильним було б розуміти цей термін у сенсі «неможливості перекладу» цієї лексики.

Якщо умови вживання мовної одиниці в контексті примушують перекладача відмовитися від використання регулярного відповідника, він вдається до такого способу перекладу, як okazіonalnyi відпові́дник, або контекстуальна заміна, який дійсний лише для певного контексту.

У сфері перекладу неологізмів застосовуються наступні типи okazіonalnyi відпові́дників:

1. **Відповідники-запозичення**, що відтворюють у мові перекладу форму іншомовного слова: *tribalism* – трайбалізм, *know-how* – ноу-хау, *impeachment* – імпічмент. Такі відповідники утворюються за допомогою перекладацького транскрибування або транслітерації. Під час транслітерації графічна форма слова мови оригіналу передається засобами мови перекладу, а під час транскрипції – його звукова форма.

2. **Відповідники-кальки**, що відтворюють морфемний склад слова або складові частини стійкого словосполучення в мові оригіналу: *brain drain* – витікання мізків, *work-to-rule* – робота (строго) за правилами, *people of good will* – люди доброї волі. З часом відповідникові одиниці мови перекладу виходять із розряду безеквівалентних, перетворюючись у постійні відповідники.

3. **Відповідники-аналоги**, що утворюються шляхом підшукування найближчої за значенням одиниці мови перекладу для неологізму мови оригіналу: drugstore – аптека, know-how – секрети виробництва, muffin – здоба. Аналоги нерідко використовуються в англійській періодичній та суспільно-політичній літературі для позначення явищ, характерних для радянського часу, наприклад, технікум – junior college; путівка – voucher.

4. **Відповідники-лексичні заміни**, що утворюються під час передачі значення неологізму в контексті за допомогою однієї з видів перекладацьких трансформацій, якими лінгвістична теорія оперує для опису процесу перекладу. При цьому okazіonalnyi відпові́дник утворюється шляхом семантичних перетворень значення безеквівалентного слова. Так, під час перекладу англійського слова exposure в різноманітних випадках засобами української мови, що не має прямого відповідника, наприклад, у реченні: He died of exposure, в залежності від широкого контексту можуть бути застосовані трансформації конкретизації або модуляції (смыслового розвитку): «Він помер від застуди», «Він загинув від сонячного удару», «Він замерз в снігах».

5. У випадку неможливості утворити відповідник вказаними вище способами для перекладу неологізму використовується **опис**: brinkmanship – мистецтво проведення політики на грані війни. Нерідко використання транскрипції або кальки для перекладу неологізму супроводжується описом значення цього слова в посиланні. Це дає можливість поєднати стислість та економність засобів вираження, характерних для транскрибування та калькування, із забезпеченням повного розуміння okazіonalnyi відпові́дника рецептором перекладу [4: 148].

Отже, у випадку використання одного з вище представлених способів перекладу ми можемо отримати okazіonalnyi перекладацький еквівалент, тобто слово, або словосполучення, що ще не ввійшло до словникового складу мови перекладу, і вживається у мові як «потенційна» лексична одиниця. Нерідко такий okazіonalnyi еквівалент переходить в узуальний, тобто стійкий. Це значить, що ця лексична одиниця входить до словникового складу мови перекладу, в результаті чого перестає бути безеквівалентною. Точно визначити, чи ввійшла ця okazіonalnyi одиниця в словниковий склад мови перекладу не завжди можливо, через те, що момент переходу того чи іншого неологізму із мовлення в мову не завжди може бути чітко визначеним [5: 102].

Дослідження показало, що найбільш характерними способами утворення неологізмів в англійській мові є словоскладання, конверсія та зміна значення слова. Аналіз слів показав, що переважну кількість нових словникових одиниць складають іменники, оскільки розширення словника відбувається головним чином за рахунок об'єктів та явищ, які наповнюють культурологічний простір. Вивчення нових слів дозволило виявити деякі тенденції, що характеризують особливості розширення лінгвокультурного простору в період, що розглядається.

Практичне дослідження показало, що під час перекладу неологізмів частіше всього використовуються такі прийоми, як описовий переклад і переклад, який досягається шляхом використання неологізму, що означає відповідні поняття української дійсності.

При перекладі неологізмів, в кожному конкретному випадку перекладач вибирає відповідний варіант, виходячи з відповідного контексту. Завдання перекладача – передати не лише те, що сказано, але і як сказано. Саме цей обов'язок перекладача приводить до необхідності аналітичної стадії в перекладацькому процесі.

Література

1. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля – К., 2006. – 716 с.
2. Заботкина В.И. Новая лексика современного английского языка – М.: Высшая школа, 1989. – 128 с.
3. Паршин А. Теория и практика перевода / А. Паршин. – М., 2001. – 287с.
4. Комиссаров В.Н. Теория перевода: (Лингв. аспекты): [На прим. Англо-рус. переводов: Учеб для ин-тов и фак. Иностр. яз.]. – М.: Высшая школа, 1990. – 250 с.
5. Бархударов Л.С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории переводов. –М.: Междунар. отношения, 1975. – 239 с.